1 Suç ve Ceza-Dostoyevski

Suç ve Ceza, Dostoyevski'nin en önemli eserlerinden biridir. Dostoyevski ve eserleri hakkında kaynaklarda sunulan bilgiler, yazarın yaşam öyküsünün eserlerine olan derin etkisini, edebi gelişimini, sanat anlayışını ve hem Avrupa'da hem de Türkiye'deki yerini kapsamlı bir şekilde ortaya koymaktadır.

Bu makaleyi Spotify'da sesli olarak dinlemek için podcast'ine bu linkten ulaşabilirsiniz.

İşte kaynaklarda Dostoyevski ve eserleri hakkında belirtilenler:

1.1 Dostoyevski'nin Hayatı ve Gelişimi

- **Çocukluk ve Ailevi Trajediler**: Fiyodor Mihayloviç Dostoyevski, 1821'de Moskova'da yoksullar hastanesinde doğmuştur. Çocukluk izlenimleri arasında hastanenin "sarı duvarları" ve "hastaların iniltileri" yer alır. Babası alkolik, sinirli ve işinde düzenli bir cerrahtı. Annesini 16 yaşında kaybettikten iki yıl sonra, 1839'da babası kendi toprak köleleri tarafından öldürüldü. Babasının ölümü, 1939'da bulunan belgelerle aydınlanmıştır; 60 yaşındaki babasının 16 yaşındaki Katya adında bir toprak kölesinden nikahsız bir çocuğu olmasıyla bağlantılıdır. Bu aile trajedisi, yazarın sonraki **sara hastalığına ve hasta ruhuna derin bir iz bırakmıştır**.
- **Eğitim ve Askerlik**: On üç yaşında özel bir okula, 16 yaşında ise babasının zoruyla Petersburg askerî mühendis okuluna girdi. Mühendislik mesleğini çekici bulmadığı için bir yıl sonra istifa edip edebiyata yöneldi.
- **Siyasi Faaliyetler, Hapis ve Sürgün**: Toprak köleliği rejimini beğenmediği için gençlik gruplarına katıldı. 1849'da, Belinski'nin "Gogol'e Mektup" adlı yazısının okunması üzerine diğer grup üyeleriyle birlikte tutuklandı ve askerî mahkemeye verildi. 1849 Aralık ayında Semyonov Meydanı'nda idam edilmek üzereyken, son anda Çar Birinci Nikola tarafından cezasının kürek ve sürgüne çevrildiği açıklandı. Bu olay, Çar'ın gençlere "ibret dersi" vermek amacıyla düzenlediği bir "korkunç mizansen"di. Dostoyevski, 1850-1854 yılları arasında Omsk hapishanesinde kürek cezası çekti, ardından 1854-1859 yılları arasında Semipalatinsk'te askerlik yaptı ve subaylığa terfi ettirildi.
- **Sürgünün Eserlerine Etkisi**: Hapishane ve sürgün yılları Dostoyevski'ye Rus hayatını yakından tanıma fırsatı verdi. Bu dönemde tek izin verilen kitap olan **İncil'i derinlemesine inceledi ve Hıristiyanlık prensipleriyle ilgilenmeye başladı**. Bu deneyimler "Ölü Bir Evden Hatıralar" gibi önemli eserlerin ortaya çıkmasını sağladı. Ali adlı bir mahkumun İncil'den en sevdiği parça olan **"Affet, sev, kimseyi gücendirme. Hatta düşmanlarını bile sev!"** cümlesi, Dostoyevski'nin İncil'e dair görüşlerini yansıtır.
- **Yayıncılık ve Felsefi Duruşu**: 1860'ta Petersburg'a dönünce kardeşiyle birlikte "Zaman" ve "Devir" dergilerini çıkardı. "Sanat sanat içindir" görüşüne karşı

çıkarak, sanatın özgürce gelişmesi gerektiğini savundu. Pan-Slavist bir monarşist olarak, Rusya'nın Batı'dan farklı bir yol izlemesi gerektiğine inanıyor, bütün umutlarını Çar'a bağlıyordu.

- **Maddi Sıkıntılar ve Edebiyat Çalışmaları**: Kumar bağımlılığı ve kardeşinden kalan borçlar nedeniyle maddi durumu kötüydü. Bu durumdan kurtulmak için yoğun bir şekilde çalıştı ve 1866'da en ünlü eserlerinden biri olan **"Suç ve Ceza" romanını tamamladı**.
- **Son Yılları ve Şöhretinin Zirvesi**: 1867'de ikinci evliliğini yaparak Avrupa'ya gitti ve dört yıl kaldı. Maddi sıkıntılara rağmen "Budala" ve "Ecinniler" gibi önemli eserler verdi. 1871'de Petersburg'a döndüğünde ünü artmış, editörler peşinde koşuyordu. "Yazarın Notları" dergisiyle büyük gelir elde etti ve dönemin en saygın yazarlarından biri oldu. Şöhreti **"Karamazov Kardeşler"** ve Puşkin Jubilesi'ndeki söyleviyle zirveye ulaştı. 1881'de 60 yaşında hayatını kaybetti.

Bu makaleyi Youtube'da görüntülü olarak izlemek için videosuna bu linkten ulaşabilirsiniz.

1.2 Edebi Hazırlık ve Etkilendiği Yazarlar

- **Erken Dönem Etkileri**: Çocukluğundan beri edebi bir hazırlık dönemi geçiren Dostoyevski, Rus şairlerinden Jukovski ve Karamzin'i sevmiş, Puşkin'i ezbere bilmiştir.
- **Batılı Yazarların Etkisi**: Mühendislik okulundayken Schiller, George Sand, Eugene Sue gibi yazarlar onu etkilemiş, özellikle **Balzac'a hayran kalmıştır**. Balzac'ın "Eugenie Grandet" romanını Rusçaya çevirmiş ve Balzac'ın eserlerindeki realizm ile romantizmin ustaca birleşimi onu etkilemiştir.
- **Rus Yazarlardan Etkilenmeleri**:
  - **Griboyedov**: "Akıldan Belâ" eserinin deyimlerinden romanlarında ve yazılarında bolca faydalanmıştır.
  - **Gogol**: "Petersburg Hikâyeleri" ve "Ölü Canlar"daki karakterleriyle Dostoyevski'nin eserlerine sıkı sıkıya bağlıdır. Gogol'ü düşünce açısından kendisine en yakın yazar olarak görmüştür. "İnsancıklar" romanının konusunda ve üslubunda Gogol'ün "Kaput" hikâyesinin etkisi açıkça görülür. "Benzer" adlı eseri de Gogol'ün "Buran" hikâyesiyle ilişkilidir.
  - **Puşkin**: Gogol ile birlikte "memur" konusunu insanca bir açıdan ele alarak Dostoyevski'nin ilk eseri "İnsancıklar" üzerinde büyük etki bırakmıştır.
- **Schiller**: Gençlik çağlarında büyük hayranlık duyduğu Schiller'i ezberlemiş, konuşmalarında ve sayıklamalarında eserlerini dilinden düşürmemiştir. **"Haydutlar" eseri, "Karamazov Kardeşler"deki kardeş rekabeti ve baba katilliği temasına ilham vermiştir**.
- **Genel Etkilenmeler**: İngiliz ve Fransız macera romanları, Fransız klasikleri ve dönemin romantizmiyle de ilgilenmiştir.

1.3 Başlıca Eserleri ve Konuları

- **“İnsancıklar” (1846)**: İlk eseri olup, mektuplar halinde yazılmıştır. Küçük bir memurun psikolojisini yansıtır ve Puşkin ile Gogol geleneğini devam ettirir. Belinski tarafından “yeni bir Gogol” olarak övgüyle karşılanmış ve Dostoyevski’nin dehasının önceki edebiyatı gölgede bırakacağı söylenmiştir. Eserdeki Makar Devuşkin ve Varvara Dobroselova’nın mektuplaşmaları Petersburg’un kenar semtlerindeki insanların hayatını gözler önüne serer. Bu eser, yazarın sonraki çalışmalarında belirginleşecek olan **“ikilik” temasının ilk ipuçlarını taşır**: haksızlığa isyan ve kaderi tevekkülle kabul etme arasındaki bocalamalar.
- **Hapis Sonrası Eserler**: “Ölü Bir Evden Hatıralar” (1856) hapishanedeki korkunç yaşamı ve dikkat çekici tipleri anlatır. “Stepançikovo Köyü” ve “Aşağı ve Hor Görülenler” bu dönemin diğer önemli eserlerindendir.
- **“Suç ve Ceza” (1866)**: Rusya’da büyük tartışmalara yol açan bu roman, 1860 toprak reformu sonrası dönemin fikir mücadelelerine bir cevap niteliğindedir. Roman, Turgenyev’in “Babalar ve Çocuklar”ı ve Çernişevski’nin “Ne Yapmalı?”sına karşı bir duruş sergiler. Romanın ana konusu, yoksul ve eski bir öğrenci olan Rodion Romanoviç Raskolnikov’un işlediği bir cinayet ve sonrasında yaşadığı psikolojik ve ahlaki çöküş etrafında döner.
- **Diğer Önemli Eserleri**: “Benzer” (1846), “Beyaz Geceler” (1848), “Netoçka Nezvanova” (1849), “Tatsız Bir Olay”, “Yaz İzlenimleri Üzerine Kış Notları”, “Gizli Notlar”, “Budala” (1868), “Ebedi Koca”, “Ecinniler” (1871), “Delikanlı” ve “Karamazov Kardeşler” (1880).

1.4 Dostoyevski’nin Sanatsal Özellikleri

- **Otobiyografik Unsurlar**: Romanları kendi hayatının bir yansımasıdır; karakterlerinde kendi kanı dolaşır. Baba katliamı ve sara gibi kişisel deneyimleri eserlerine yansımıştır.
- **İnsan Ruhunun Derinliği ve Çelişkili Karakterler**: Dostoyevski, insan ruhunun inceliklerini ortaya koymada ustadır. Karakterleri genellikle **“ikiz bir şahsiyet”** taşır; örneğin, Raskolnikov hem gaddar bir katil hem de son derece merhametli biridir. Karakterler çok konuşur, tartışır, sinirlidir ve kendi içlerinde çelişirler. Tolstoy’a göre, Dostoyevski’nin karakterleri genellikle yapmaları gerekenin tam tersini yapar, bu da sanatsal bir eksiklik gösterir.
- **Dinamik ve Beklenmedik Kurgu**: Olaylar baş döndürücü bir hızla gelişir, hatta bazen birkaç saat içinde birçok şey olabilir. Kurgu genellikle tahmin edilemez bir biçim alır.
- **“Hasta Ruh” Tasviri**: Dostoyevski’nin üslubunun bir özelliği, karakterleri genellikle hasta çizgilerle tasvir etmesidir. Ancak bazı eleştirmenlere göre bu durum bazen realizme ve karakter özelliklerine zarar verebilir.
- **Ahlaki ve Dinî Temalar**: Eserlerinde ahlâk ve din meseleleri, sosyal problemlerin çözümü sıkça işlenir. Sosyal fenalıkların nedenlerini aramaktan

ziyade, olayları kendi siyasi ve dinî görüşlerine göre sonuçlandırmıştır. **Suçun ardından gelen ceza ve acının, günahların kefareti olarak insanı yücelttiği fikri önemli bir temadır**. Raskolnikov'un hikayesi de bu temayı işler: başkasına acı vermek, ıstırap ve üzüntü doğurur, ancak bu ıstırap "hak edilmiş, adil bir üzüntü" ve günahların kefaretidir.

- **Dil ve İfade Biçimi**: Karakterlerinin dillerini nadiren kişiselleştirmiş; okumuş veya cahil, erkek veya kadın, yaşlı veya genç herkes benzer derecede zekidir ve benzer bir dille konuşur. Duygusal aşırılıklar (feryatlar, çığlıklar, kahkahalar) ve uç noktalar karakteristiktir.
- **Toplum Tasviri**: Romanları, içinde yaşadığı toplumun bir aynasıdır ve sosyal temelini büyük şehirlerin sefil tabakaları oluşturur. Karakterleri arasında malını mülkünü yitirmiş asiller, işsiz orta halliler, fakir öğrenciler, alkolik memurlar, fahişeler, aç çocuklar gibi alt tabakadan insanlar ile derebeyler, prensler, generaller, yargıçlar, pansiyoncular, papazlar gibi imtiyazlı sınıflardan gelenler arasında karmaşık ilişkiler bulunur.

1.5 Dostoyevski ve Çağdaşları ile Karşılaştırmalar

- **Turgenyev**: Dostoyevski, Turgenyev'i zengin, soylu ve yakışıklı olarak tanımlarken, onun aristokratça tavırlarından rahatsızlık duymuştur. Aralarındaki anlaşmazlıklar ideolojik bir nitelik almıştır. Dostoyevski, "Ecinniler" romanında Turgenyev'e karşıt bir duruş sergiler ve hatta onu karikatürize eder. Turgenyev'in sanatı "görkemli bir güzellik" taşırken, Dostoyevski'nin sanatı **"ümitsizce bir ürperiş"** olarak tanımlanır.
- **Tolstoy**: Dostoyevski, Tolstoy'u beğenmiş ve özellikle "Anna Karenina"ya değer vermiştir. Tolstoy ise Dostoyevski'nin karakterlerinin mantık dışı olduğunu, beklenenin tersini yaptığını düşünmüştür. İkisi de toplumu eleştirmiş ve mücadele yerine dinî tevekkülü önermiştir.

1.6 Avrupa ve Türkiye'deki Yeri

- **Avrupa'daki Tanınmışlığı**: 19. yüzyılın sonlarına kadar Avrupa'da pek ilgi görmemiş, yüzeysel olarak değerlendirilmiştir. Ancak 20. yüzyılın başlarından itibaren, özellikle Birinci Dünya Savaşı sonrası hızla tanınmıştır. Almanya'da ekspresyonizm akımı Dostoyevski'nin etkisi altında gelişmiştir. Fransız edebiyatına Puşkin ve Turgenyev'den daha geç girmiştir; "Suç ve Ceza"nın Fransızca çevirisi Rusça yayınından 18 yıl sonra çıkmıştır. Ruh tahlillerinin derinliği açısından **Shakespeare ile kıyaslanmıştır**.
- **Türkiye'deki Tanınmışlığı**: Türkiye'de de geç tanınan Rus klasiklerinden biridir; ilk kitap çevirisi 1933 yılındadır. Başlangıçta çeviriler Fransızca gibi Avrupa dilleri üzerinden yapılmıştır. "Suç ve Ceza", Vâ-Nû tarafından 1928'de "Akşam" gazetesinde tefrika edilmiş, Reşat Nuri Güntekin ve Haydar Rifat tarafından tiyatroya uyarlanmıştır. Millî Eğitim Bakanlığı Klasikler Serisi ile 1945'ten itibaren Rusça aslından yapılan çeviriler daha yaygınlaşmıştır; Hasan

Ali Ediz'in "Suç ve Ceza" çevirisi de bu serinin önemli parçalarından biridir. 1945 yılına kadar yapılan çevirilerin çoğu ikinci bir dilden yapıldığı için eksik ve yanlış olduklarına dair eleştiriler de bulunmuştur.

1.7 Suç ve Ceza

Fyodor Mihayloviç Dostoyevski'nin 1866 yılında tamamladığı ve Rus edebiyatının en önemli eserlerinden biri olarak kabul edilen **"Suç ve Ceza"**, yayımlandığı dönemde Rusya'da büyük tartışmalara ve yankılara yol açmıştır. Roman, özellikle 1860 toprak reformu ve serfliğin kaldırılmasının ardından yaşanan toplumsal ve fikrî mücadelelere bir yanıt niteliğindedir. Dostoyevski, eseriyle Turgenyev'in "Babalar ve Çocuklar"ı ve Çernişevski'nin "Ne Yapmalı?"sı gibi dönemin diğer önemli romanlarına karşıt bir duruş sergilemiştir.

1.7.1 Romanın Kurgusu ve Ana Temalar

Romanın kurgusu, **Rodion Romanoviç Raskolnikov** adlı yoksul ve eski bir hukuk fakültesi öğrencisinin işlediği çifte cinayet ve bu eylemin psikolojik sonuçları etrafında şekillenir. Raskolnikov, maddi imkânsızlıklar nedeniyle üniversiteyi bırakmak zorunda kalmış, zeki ve onurlu bir gençtir. İçinde "bir çırpıda büyük bir para kazanma" hevesi taşımaktadır.

Raskolnikov, insanları "alelade" ve "fevkalade" olarak ikiye ayıran bir teori geliştirmiştir. Ona göre, "fevkalade" insanlar, binlerce faydalı iş için "küçük bir cinayet" işlemeye hak sahibidirler ve kanunlar onlar için geçerli değildir. Raskolnikov, kendisini bu "fevkalade" insanlardan biri olarak görmektedir.

Teorisini test etmek ve maddi sıkıntılarından kurtulmak amacıyla, yaşlı ve faizci Alyona İvanovna'yı öldürmeyi planlar; onu "aptal, manasız, önemsiz" biri olarak görür ve parasının "bütün insanlığın, herkesin yararına" kullanılabileceğini düşünür. Cinayeti bir balta ile işlemeyi tasarlar ve Alyona'nın dairesine olan 730 adımı bile saymıştır. Bir meyhanede şans eseri Alyona'nın üvey kız kardeşi Lizavetta İvanovna'nın belirli bir saatte evde olmayacağını öğrenir, ancak cinayet anında Lizavetta'nın beklenmedik gelişiyle onu da öldürmek zorunda kalır. Bu ikinci cinayet Raskolnikov'u büyük bir korku ve dehşete sürükler. Çalıntı eşyaları bir taşın altına saklar ve onlara dokunmaz.

Cinayetten sonra Raskolnikov, ateş, sayıklamalar, halüsinasyonlar ve derin bir vicdan azabıyla boğuşur. Kendisini mezara benzeyen odasının melankolik etkisine bağlar. Roman, suçun sadece fiziksel sonuçlarını değil, aynı zamanda suçlunun ruhundaki çalkantıları, pişmanlık ve kefaret arayışını da ele alır.

1.7.2 Başlıca Karakterler

Roman, zengin bir karakter kadrosuna sahiptir ve her biri hikayenin karmaşık dokusuna katkıda bulunur:

- **Rodion Romanoviç Raskolnikov**: Romanın baş kahramanıdır. Maddi sıkıntı içindeki

eski bir öğrenci olup, “olağanüstü insan” teorisiyle cinayet işler ve sonrasında derin bir ruhsal çöküş yaşar.

- **Pulheriya Aleksandrovna Raskolnikova**: Rodion ve Dunya’nın annesi olup, çocuklarını çok sever ve onların geleceği için endişe duyar.
- **Avdotya Romanovna (Dunya)**: Raskolnikov’un kız kardeşidir. Ailesinin maddi durumunu düzeltmek için yaşlı ve zengin Lujin ile evlenmeyi kabul eden fedakâr ve akıllı bir karakterdir. Svidrigaylov’un tacizine maruz kalmıştır.
- **Piyotr Petroviç Lujin**: Dunya’nın nişanlısıdır. Kibirli ve kendini beğenmiş, eşinin kendisine minnettar olmasını isteyen varlıklı bir adamdır.
- **Semyon Zaharoviç Marmeladov**: Raskolnikov’un meyhanede tanıştığı alkolik bir memurdur. Kendi sefaletini ve ailesinin dramını Raskolnikov’a anlatır.
- **Sofya Semyonovna Marmeladova (Sonya)**: Marmeladov’un kızıdır ve ailesini geçindirmek için fahişelik yapmaktadır. Dini bütün, sessiz ve fedakâr bir karakter olup, Raskolnikov’un ruhsal kurtuluşunda kilit rol oynar. Ona İncil’den Lazarus’un dirilişi bölümünü okur. Sonya’nın saf ruhu ve fedakarlığı Raskolnikov’u derinden etkiler.
- **Dmitri Prokofyeviç Razumihin**: Raskolnikov’un üniversiteden dürüst, enerjik ve pratik arkadaşıdır. Raskolnikov’un hastalığı boyunca ona büyük destek olur ve Dunya’ya ilgi duyar.
- **Porfiri Petroviç**: Cinayet soruşturmasını yürüten sorgu yargıcıdır. Zeki, kurnaz ve psikolojik tahlil yeteneği yüksek biri olup, Raskolnikov’un makalesindeki “olağanüstü insan” teorisiyle ilgilenir ve “suçlu kendisi cezasını verir” inancındadır.
- **Arkadi İvanoviç Svidrigaylov**: Dunya’nın eski işvereni olan, ahlaksız, gizemli ve şüpheli bir karakterdir. Dunya’nın suçsuzluğunu kanıtlamış ve ona miras bırakmıştır. Raskolnikov’da kendisine benzeyen bir şeyler olduğunu düşünür.
- **Nikolay Dementiyev (Boyacı)**: Cinayetle ilgili olarak şüphe altında kalan, masum bir boyacıdır. Psikolojik baskı altında cinayeti itiraf etse de Razumihin onun masumiyetini savunur.